

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ

СВАТБА

chitanka.info

Рекат ли „Мешов“ — шило ми забиват в сърцето, но си е мой грехът за тоя прякор и никой не ми е крив.

Цялата работа беше за момиче. Хатте я викаха. Борунът срещу нашите колиби беше на баща ѝ — Сулюман Шарко. Горе му бяха нивите, кошарите и всичко. Лъжавските колибари тъй я караха на времето — по един баир на всеки и си живее там. Само в петък и на байрама старите слизаха в село на джамия, а през другото време — горе. Там се раждаха, женеха и плодеха, всичко там.

Раждането го не зная как е, ала жененето беше мъчно. Речеш ли да се жениш, не къща трябва да се обикаля, а борун! Пък борун — бетер от кале! Всеки хванал в ръката пушка, кучета навъдил десетпетнайсет като вълци и не дава пиле да припари, камо ли момче да отиде при момиче. Доще ли ти се мома да видиш, една неделя трябва да я дебнеш и се не знае дали нея ще срещнеш, или баща ѝ. А баща ѝ на Хатте беше на туй отгоре и делия. Яздеше на шарен кон, затова му и викаха Шарко. Стремената на коня бяха пиринчени, гемът — със седефени копчета, а капистрата му — цялата в копчельци и токи. Сулюман Шарко носеше на дрехите си толкова гайтан, че можеше с тях два пъти борун да опаше. Ходеше все начумерен и навъсен. Говореше малко и натъртено, като че продаваше дума за лира.

Затуй пък дъщеря му Хатте викнеше ли да пее — захласваше се всичко живо да я слуша.

Легна ми на сърце тоя глас и аз, ергенинът, си рекох: тая ще бъде! Само че как да ѝ го кажа? На байрам да идва — лесно, но баща ѝ я не пускаше да ходи на байрама. Взех тогава да обикалям около борун. Теглеше ме тая бърчина, като че беше от шекер, че там излизаше Хатте от време на време с козите. Аз пък на отвъдната бърчина — камъни търкалях, дървета събарях или пеех, та белким се досети, че съм я залюбил.

Много камъни търколих, много дървета изтръсках и песни изпях, докато най-сетне видях, че веднъж тя свали тестемела си и го развя. Същата вечер отивам у стара Пехливанка. Тя правеше мехлеми и ги продаваше из махалите. Кучета, хора — всички я познаваха и я не спираше никъде никой.

— Хайде — викам ѝ — да отидеш при Хатте Шаркова и да я попиташ има ли у нея мехлем за ергенската ми рана. Ако ми донесеш от тоя мехлем, ще ти купя алена боя, халищата си да боядисваш.

Жената — разбрана жена, сети се къде ме е стиснал цървулт, дигна се на другия ден и — право на боруна при Хатте.

— Много ти здраве — рекла — от Хасанчек! Мерак има да те вземе за невеста.

— И я имам мерак за него, че съм го чула хубаво свири на кавал — отговорила Хатте. — Само че знай: ако бубайко научи — ще ме заколи като яре, затуй — никому ни дума!

Сърцето ми заигра, като ми донесе стара Пехливанка тоз хабер, и ми се дощя небето да е камбана, а пък аз да побарам топуза й, че да блъскам и да бия, докато прогърми над гори и планини нейното, хубавото име! Като не можеше небето да стане на камбана, навързах чановете на козите и ги подгоних през Усое, та ги хлопах и разхлопах, докато се появи горе, на боруна, тестемелът на Хатте. Туй беше първата ни среща. Докато тая среща се повтори и потрети — тревата засивя, прежълтиха се дърветата, прошари се балканът и стана есен. Бяхме ожънали, овършали и приближаваше времето, когато ставаха годежите и сватбите. Майка ми и баща ми се бяха подосетили откъде изгрива мойто слънце, ала си траеха.

Само веднъж бубайко ми рече:

— Не разигравай, бубамоолу, чановете много-много, че на твоята бърчина се е премерил и друг!

Останах като че халосан от тия бубайкови думи, но не посмях повече да питам. Проводих Пехливанка при Хатте, ала тя се върна не с мехлеми, а с отрова.

„Види ли Хасанчек — каза тя, — че съм вързала тестемела на тояга, да ме чака в дерето с пушка и с нож!“

Само това й рекла.

До вечерта и останалото се разбра. Слязоха тъпанарите от Бакларска махала и заминаха за Лъкавица, дето ги викал Дели Мехмет. Те се похвалиха, че утре вечер щели да чукат тъпана на Шарков борун, и работата стана ясна: Дели Мехмет искал да жени своя син Брахома за Хатте Шаркова.

Заседна ми тая вест в гърлото — дъх не мога да си поема. Да е някой друг — може да му се направи нещо: я плевнята му, я къщата му да запалиш и да го някак сплашиш, ала това е Дели Мехмет! Оня Дели Мехмет, дето бе водил башибозука в Батак, та беха грабили и клали. Богаташ и кръвник, всичко живо му се боеше и трепереше. Щом пък и

Шарко се е врекъл да му даде Хатте — само аллах може да му я вземе от ръцете.

Една блестунчица блещукаше само в тоя катран: заръката на Хатте да я чакам в дерето, макар че, право да си кажа, не ми се вярваше нито тестемела си да върже, нито да дойде в дерето.

На другата вечер взех чифтето и се покачих на Орлов камък, срещу боруна Шарков. По едно време слушам: „дум-м-м, дум-м-м, думм-дум-м-м-м“ — замлатиха два тъпана от Лъкавица нагоре и се изниза към Шаркови една пъстра върволица от сватбари. Пъпле върволицата нагоре, бие тъпанът, а на мене бие сляпата ми жила — аха-а — да се пукне! Видях Шарко как се качи на коня да ги срещне. Пукна се пищова, а ония долу — върнаха с десет пушки, та отъна в дим и пушек цялата бърчина. Като се разнесе пушекът, гледам на същото камъче, дето се появяваше Хатте — вързано на пръчка бялото ѝ тестемелче. Имало, значи, господ и за мене! Мислех си, че преди да са дошли сватбарите, Хатте ще долети при мене в дерето, ала тя си направила сметката: ако тръгне, докато е светло, Дели-Мехметювите хора ще я стигнат и решила да остане. Хубаво да се стъмни, хубаво да се напият, а че тогава да бяга.

Тъй и станало. Дошли сватбарите. Яли, пили, свирили, докато станало среднощ. Тогава Хатте рекла на майка си:

— Ти, майчинко, капна от умора, я ми дай чувала да занеса на телетата сено.

Взела чувала и излезнала от къщи. Излезнала и вече се не върнала. Пратили брат ѝ Расима да я търси, но намерил само чувала. Майката припаднала, Шарко луд полудял, а сватбарите побеснели. Запасали сияхлъците, нарамили пушките, качили се на конете и тръгнали да я търсят из балкана.

През това време аз пък чаках в дерето. Стъпките ѝ чух от триста крачки. Дойде и ми рече:

— Води ме, накъдето ти видят очите!

Хванах я за ръката и я поведох. Вместо да я заведе в пещерите горе, а че да преседиме неделя-две и да се върнем, когато всичко се е укротило и смирило, аз, серсеминът, улових пътеката за Крушово! За махалата!

Край махалата се зазори. Тогава видях Хатте за първи път отблизо: имаше бели зъби — равни, а устата, като че ги беше хранила

и поила с къпини — чисти, пресни, не посмях да ги допра... Мислех си тогава: „Има време“, а то времето ни било преброено, дето се вика, на минути. Рано-рано бехме у дома. Събра се махалата. Зарадваха се и свои, и чужди, че такава лична мома става крушовска снаха. Баща ми вика:

— Скоро да отиде някой за ходжа да ги оженим, че ония бабаити ей сега ще се допраскат!

А бабаитите ходили къде ходили и като нищо не намерили, върнали се призори у Шаркови да се чудят и маят в земята ли е потънала Хатте или в джендема. По едно време минало им през ума да викат и слушаме ние, че се носи гласът на Шарко:

— Е-е-е-ей, крушовции, чуete ли бреее!? Има ли във вашите колиби някакво наше момиче бре!

— Има-а-а-а, има-а-а — извика бубайко, — ала то не е вашу, ами е нашу-у-у-у, нашу си е, нашу!

Като рече „нашу си е“, отсреща замълчаха, а че изведнъж се дигна вой, като да завиха триста вълци. И току се ройнаха Делимехметювите конници от боруна за към нашата махала.

Ами сега? Нашата сватба в разгара, ала го нема ходжата. Сватбарите — братовчеди, братовчедки, мижувии, бубайкови отначало се наежиха и развикаха, но колкото Делимехметювите приближаваха към село, толкоз се те стаяваха и стопяваха.

А Делимехметювите идат! Турили ножовете в зъбите, наперили пушките — идат! Имаше неколцина около мене, рекоха ми:

— Хасанчек, тия ще ни сметат като с метла, ами хайде, докато е време, да се махнем!

Бубайко ми вика:

— Я не мога да те браня! Два фишека имам, а на тия кръвници торбите им са пълни с фишеци!

А ония стъпиха на калдъръма. Звекнаха копита, препукаха пушки и са чу гласът на Дели Мехметя:

— Давайте да ги подпалим, тяхната мамка!

Около мене — жива душа! Отворих задната врата и — хайде въз баира. Чак горе като се намерих, видех, че Хатте не е тръгнала с мене, а е долу. Дворът се напълни с Дели-Мехметювите хора, на мене сила ми не стигна да се върна...

— Какво търсиш тука мари, шаврантийо? — викна баща й.

— Каквото си търсех, буба, наидох го!

Той от двора я пита, пък тя му отговаря от чардака.

— Излизай бърже нах вън, че главата ти като на яре отсичам! — ревна Шарко.

— Я, буба, жива оттука не излизам! — рече му Хатте.

— С кого си побегнала мари? — попита Дели Мехмет.

— С мене, Мехмет ага! — боботна един мъжки глас и на чардака до Хатте застана — кой мислиш? — братът на моя бубайко, мижу Селим.

Тоя мижу не беше се ни женил, ни годил, че дясната му ръка бе саката, та го не биваше за оран и копан. Седеше дома, хранеше се на нашата софра, дялкаше на децата лъкове, играчки, а пък лятно време пазеше царевицата от борсуците... Сипаничаво лице, широки зъби — никому не беше текнало наум, че от него ще излезе такова нещо. Ала ето че излезе.

— Я съм я довел, Мехмет ага! — повтори мижу Селим, дигна в лявата си ръка пищова — един барабанлия пищов, и викна на Дели Мехметя: — Дели Мехмет! Аз имам един пищов и един патрон в него! Ако има тука по юнак от мене за Хатте — нека да излезе! Ще пукаме един в друг, който жив остане — нему ще бъде Шаркова Хатте!

Делимехметювите заръмжаха, ала оня ги смири:

— Кой ще стреля пръв? — попита Дели Мехмет.

— Вашият да стреля! — отговори мижу.

— Брахома! — каза Дели Мехмет на сина си.

— Изпий кръвчицата на тоя, че да си вървим!

Оттеглиха се сватбарите — оставиха Брахома в средата. Прегледа Брахом Делимехметюв пушката си, дигна я и се прицели. Цели се много. Свали я и отново се прицели, а мижу Селим, подпрял се на пармакълка, засмял се — гледа го в очите и говори:

— Цели се, Брахома Делимехметюв, цели се, че ако ме жив оставиш, ще те накарам майчиното си мляко да повърнеш!

Тихо думаше, ала всичко бе занемяло, та се чуваше. Тихо думаше, ала от такива думи козината на човека се повдига...

Пукна Брахомовата пушка, замъгли се дворът, а като се разнесе мъглата — видех, мижа Селим прав и здрав!

Тогава копелето на Дели Мехметя врътна коня и удари да бяга. Уплаши се. Баща му се подлюти и взе да го вика:

— Спри бе, каръсъна-сиктимини, спри бе!

Брахом препуска, доламата му на фърчило се обърна. Дели Мехмет пукна с пушката, ала синът му и тогава не спря. Обърна се тогава Дели Мехмет и рече на мижа:

— Моят траханар не е за такава мома, Селим ага! Нека да е на тебе халал!

Врътнаха конете и заминаха. Колибарите излезнаха от шумата, прибрах се у дома и аз. Хатте седеше до Селима и са гледаха в очите.

— Хасанчек! — рече тя, като ме видя. — Я ще да остана, но със Селима!

Спуснах се въз Селима и са хванахме гуша за гуша, ала бубайко ни разтърва.

— Жената си е — вика — по право на Селима! Ако не беше той, немаше да има тука ни жена, ни махала!...

Обадиха се други, подкрепиха и... ожениха Селима за Хатте.

По-нататък какво да ти кажа? По е хубаво да го не казвам, ала ти питаше за фамилията „Мешов“. Побегнах от срам в „Мешелика“, крих се няколко месеца в таз гора и оттам ми дойде тоя прякор „Мешов“.

Навлякох се в една дупка като звер. Сам! Ала в който и камък да погледна — пули се в мене Хасанчек: „Защо побегна? Защо?“ Обърна се на другата страна — Хатте: „Заяк със заяк!“ Стисна очите да не гледам, ала за навън. За навътре клепки няма и всичко минава през главата ми отново: тестемела, срещата, сватбарите, песните — всичко! И Хатте, уловена за ръката на Селима!... Обръщам се от кълка на кълка, мятам се от корем на гръб, ала се не затварят вътрешните очи и се не запушват вътрешните уши.

По едно време се питам: абе защо се троя, та не зема да ги пречукам — и него, и нея, че да свърши тоя джендем?

Взех да сънувам как трепя Хатте. Дясната ми ръка вдига пищова, лявата ми ръка лази да я гали. Половината сърце — кораво, другата половина — меко. Сурова лисица ядох, орлови нокти варих, кръв от дива котка пих — дано сърцето ми да се вдърви, докато най-сетне сънищата спряха и си рекох: „Време е, Хасанчек, върви ги трепи!“

Като се върнах къщи, никой нищо не ме попита. Нищо им не казах.

Заточих ножа... Точа и си мисля тоя нож къде ще влиза: на мижа Селима в гърба или на Хатте — в бялото гърло. И си рекох: „Нека да я

погледна барем, да я погледна и послушам, докато я има.“ И чакам на джама, като тръгне за вода през двора, да я погледам как се е хубаво разкършила в кръста. Аз я гледам от чардака, гледа я и мижу от вратата и я чака — да се не загуби от вратата до чешмата. Ей такива сини очи отвъртял... Селим... „Нека да я гледа — викам си, — нека да я гледа още малко-о!“

Върне се Хатте в одаята и започне песни. Вътре жива душа няма, всичко е на къра. Тя пее, той ѝ приглася. Тя пее и се смее. Смееше се денем и нощем. Само че смехът ѝ нощем беше друг: да речеш, гъдел я беше, а пък оня с брадата бодеше. Кипне ли смехът ѝ, а че го затулят, кипне ли — пак го затулят и до призори — тъй...

Аз в одаята, те — в тяхната си, но се слуша. През главата се завивам, гуглата си до врата навличам да ги не слушам, но се не махвам. За ядене и сън — през ума ми не минаваше. Стопих се, та не можех подлогите си да влача. Бубайко вика:

— Хасанчек, ако ще мреш, върви — кай — да си копаяш гроба! Ако пък мислиш да живееш — улавяй оралото и тръгвай да орем и сеем!

Рекох си тогава: „Утре ще свърша и каквото става — да става!“

На заранта нашите отидоха на къра. Хатте излезна за вода. Селим седна на прага да я гледа. Взех камата и се приближих до него, изотзад. Седнал бе той гологлав, а ухото му закичено с китка. Минзухар ли, кукуряк ли — мъгла ми беше пред очите, та не разбрах. А зад ухото — една брадавица колкото царевично зърно, също като на бубайка... Стори ми се, че не мижа Селима ще дупча, а бубайка... И не усетих как камата хлопна на земята. Мижу се въртна, взе камата, пусна ми я в джоба и ми каза:

— Орлиците, Хасанчо, се ловят с живо месо, не с мърша! Хайде — вика — махвай се оттука!

Отидох и се не върнах. Селих се, преселвах се, в Турция ходих и се връщах, жених се два-три пъти, ала тия думи на мижа Селима не забравих: „Орлиците се ловят с живо месо, а не с мърша!“

Едно саатче бягане — животче връщане! И все не можеш да се върнеш, откъдето си тръгнал.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.